

אוניברסיטת בר אילן
המחלקה למדעי המדינה
לימודי מוסמך - תוכנית "בני חיל"

ב"ה

סוגיות נבחרות ביישום דוקטרינת הלחימה של צה"ל במלחמות

דר' חנן (שורץ) שי

71-997-36, תשס"ז, סמסטרים א', ב', יום ב'

hanansy@zahav.net.il, 0522784976

סוג הקורס: סמינריון מחקרי

שעת קבלה: תקבע עם כל תלמיד בנפרד (30 דקות לפחות) בתיאום אישי מוקדם עם המרצה.

מהות הקורס:

הקורס דן בתמציתיות במאפייניה המרכזיים של האסטרטגיה המודרנית ולאורם דן באסטרטגיה שביסוד הפעלת הכוח הצבאי במלחמות ישראל – ארצות ערב ובלחימה בטרור הפלשתינאי בשנים תשס"א – תשס"ה.

מטרת הקורס:

להשלים לסטודנט ידע וכלי חשיבה אוניברסליים מתחום אומנות המלחמה, כדי שיוכל לבצע **בכוחות עצמו** בחינה ביקורתית ברמה של עבודה סמינריונית של האסטרטגיה הישראלית ושל צורת ניהולן של מלחמות ישראל עד להופעת טרור פצצות אדם; כמו כן לבחון את השפעת הופעתו של טרור פצצות והשינויים שהטרור הבלתי אנושי חולל בטבע המלחמה, על האסטרטגיה רבתי של ישראל ועל אסטרטגיית הלחימה של צה"ל כיום.

דרישות הקורס:

-תנאים מוקדמים: השתתפות בקורסים "פרקים נבחרים באמנות המלחמה" ו"תולדות צה"ל" או אחד מהם לפחות.

-נוכחות מלאה בשיעורים וקריאת חומר ע"פ הנחיות שתינתנה לכל סטודנט בהתאמה לעבודת הסמינריון שלו.

-עבודת סמינריון שתכלול ניתוח אירוע או תופעה צבאית בתולדות צה"ל, בראי תיאוריית המלחמה האוניברסלית ותפיסת הפעלה הדוקטרינרית והמבצעית של צה"ל.

-עבודה במחלקת היסטוריה של צה"ל ובארכיון משהב"ט ושימוש במסמך ארכיוני מקורי אחד לפחות.

-הצגת מסקנות המחקר בכיתה במשך כ-20 דקות וניהול דיון באורך של כ-20 דקות נוספות לפחות. --- למחקרים מורכבים תוענק תוספת זמן לדיון.

נושאים מודגשים בקורס:

- מאפייניה הייחודיים של אסטרטגיית הפיקוד התחבולני - המבוזר מוכוון המשימה (מטרה) בצבאות מודרניים.
- מקורות האסטרטגיה הישראלית וזיקתה לאסטרטגיה האוניברסלית (הגרמנית-בריטית).
- עוצמת החלישה של הדרג האסטרטגי-מדיני על הדרג האסטרטגי-צבאי בישראל.
- הגורמים החברתיים המשפיעים על האסטרטגיה הצבאית הישראלית.
- תהליכים שחוללו את קשייו של צה"ל לעמוד במשימותיו במלחמת יוה"כ ובמבצע של"ג, ע"פ אמות מידה אוניברסליות.

נושאי הקורס:

דיון תיאורטי תמציתי: יסודות שיטת הפיקוד המודרני התחבולני המבוזר מוכוון המטרה

- הארגון הצבאי ואסטרטגיית הפיקוד המבוזר.
- אבן יסוד ההלכה המודרנית.
- אבן יסוד המטה הכללי.
- אבן יסוד נוהלי הפיקוד והשליטה.
- אבן יסוד ההכשרה למצביאות המודרנית.
- התפשטותה של תפיסת הפיקוד המבוזר בעולם הצבאי.

ביבליוגרפיה נבחרת:

ברן, א' (.) 1958 אמנות המלחמה, מערכות, ת"א.
אין

הרכבי, יהושפט (.) 1990 מלחמה ואסטרטגיה, מערכות, ת"א.
שמור מדעי-המדינה לפי הר.מל (139320)

וואלך, יהודה () 1977 תורות צבאיות, מערכות, ת"א.
שמור מדעי-המדינה לפי ולך תו (82699)

ז'וק, דייוויד ורובין הייאם () 1977 קיצור תולדות המלחמות, מערכות, ת"א.
355.009 זוק.קצ תשמ"ב (227671)

קלאוזביץ, קארל פון () 1950 עקרונות המלחמה, מערכות, ת"א.
355 קלא.עק תש"י (365389)

Alger, J. (1982) The quest for victory, Greenwood, Westpoint.
אין

Bellamy, Christopher (1990) The evolution of modern land warfare, Routledge, London.
355.0209 BEL e (201964)

Clauzewitz (1976), On war, (ed. And trans. By Howard), Princeton.
(131168) CLA שמור מדעי המדינה לפי

Delbruk, H. (1990), The dawn of modern warfare, University of Nebraska press.
355.009 DEL d (514916)

Dupuy, T. (1977), The German army and the General Staff: 1870-1945, London.
אין

Earle, E. M. (1973), Makers of modern Strategy, Princeton University.
355.02 MAK 1966 (453569)

Gat, A. (1989), The Origins of Military Thought, Claredon press Oxford.
355.0201 GAT o (127063)

Goerlitz, W. (1954), History of the German General Staff, Prager, New York.
אין

Howard, M. (1975), The Theory and practice of war, Westview, Boulder.
355.008 THE 1975 (383396)

Huntington, S. P. (1957), The soldier and the state: The theory and Politics of civil-Military relations, Harvard University Press.
322.5 HUN s (149045)

Janowitz, M. (1960), The professional soldier, Illinois.
355.22 JAN p (132562)

Jones, A. (1987), The art of war in the western world, University of Illinois.
אין

Simon, H. (1957), Administrative Behavior, Macmillan, New York.
(96907) SIM שמור מדעי המדינה לפי

Simpkin, R. (1990) Race to the Swift, Future Warfare Series, London.
אין

Van Creveld, M. (1985), Command in war, Harvard University Press.

שמור מדעי המדינה לפי CRE-VAN (32407)

דיון אמפירי: האסטרטגיה הצבאית הישראלית

- זיקת האסטרטגיה הישראלית לאסטרטגיה האוניברסלית.
- מאפייני האסטרטגיה עד מלחמת ששת-הימים.
- ההפתעה האסטרטגית ואסטרטגית צה"ל במלחמת יום-הכיפורים.
- האסטרטגיה במבצע של"ג.
- הנסיגה מדרום לבנון והשפעותיה האסטרטגיות.
- אסטרטגיית ההתמודדות עם טרור פצ"א וטרור בלתי אנושי אחר תשס"א-תשס"ה.

ביבליאוגרפיה נבחרת:

אדן, אברהם (1979) על שתי גדות הסואץ, עידנים, ירושלים.
E990.24 אדן. על תשל"ט (230672)

אדן, אברהם (1984) עד דגל הדין, מערכות, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) E092 אדן. עד תשמ"ד (20559)

אלחנן, אורן (1976) בדרך אל העיר - מבצע "דני", משהב"ט, ת"א
בספריה המרכזית (מדף פתוח ויהדות) E990.12 אדן. בד תשל"ו (464849)

אטלס כרטא לתולדות מדינת ישראל (1983) משהב"ט, ת"א.
בספריה המרכזית (יהדות) E99 אטל. כר תשמ"ג (18591)

איתן, רפאל (1987) סיפורו של חייל, מעריב, ת"א.
E092 איתן. ספ תשנ"א (443798)

בן-חור, אליהו (1985) לצאת את הגדר, מערכות, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) E092 בן-חור. לצ תשמ"ה (35014)

ברטוב, חנוך (1977) "דדו - 48 שנה ועוד 20 יום", מעריב, ת"א.
E355.092 אלע(ברט) תשל"ח (170089)

גור, מרדכי (1973) הר הבית בידינו!, מערכות, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) E990.21 גור. הר תשל"ד (312611)

גור, מרדכי (1977) פלוגה ד', מערכות, ת"א
בספריה המרכזית (מדף פתוח) E356.166 גור. פל תשל"ז (1069955)

דיין, משה (1967) יומן מערכת סיני, עם עובד, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) E990.15 דיין. יו תשכ"ז (309701)

דיין, משה (1982) אבני דרך, דביר, ירושלים.
E092 דיין. אב תשל"ז (134361)

ויצמן, עזר (1975) לך שמים לך ארץ, מעריב, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) E358.41409 ויצמן. לך תשל"ה (523616)

טבת, שבתאי (1968) חשופים בצריח, שוקן, ת"א.
E990.21 טבת. שב תשכ"ח (61578)

4- שי/977/סוגיות נבחרות במלחמות ישראל-ערב

יאיר, יורם (1990) אתי מלבנון, משהב"ט, ת"א.
E990.27 יאי. את תש"ן (121188)

נרקיס, עוזי (1975) אחת ירושלים, עם עובד, ת"א.
E114 נרק. אח תשל"ה (164091)

נרקיס, עוזי (1975) חניל של ירושלים, משהב"ט, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) (1) E355 נרק. חי תשנ"א (165271)

פעיל, מאיר (1979) מן ה"הגנה" לצבא הגנה, זמורה, ת"א.
E355 פעי. מן תש"ם (247054)

קהלני, אביגדור (1967) עוז, 77 שוקן, ת"א.
E990.24 קהל. עז תשל"ו (208228)

קהלני, אביגדור (1989) דרך לוחם, סטימצקי, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) (1) E355 קהל. דר תשמ"ט (109896)

רבין, יצחק (1979) פנקס שרות, ספריית מעריב, ת"א.
E092 רבי (רבי) תשל"ט (176573)

שי, שאול (2003). השהידים – האיסלם ופיגועי ההתאבדות, המרכז הבינתחומי, הרצליה.
שמור מדעי המדינה לפי שי. שהי (551576)

Rabinovich, I. (1984), The war for Lebanon 1970-1983, Cornell University press.
שמור מדעי המדינה לפי RAB (14201)

Gabriel, R. (1984), Operation peace for Galilee, hill & wang, New York.
E990.27 GAB o (30109)

O'balance, E. (1991), No victory, No Vanquished, Presidio, USA.
אין

ניתוח הגורמים המשפיעים על האסטרטגיה הישראלית

- השפעת התגברות פעילות הבטי"ש אחרי מלחמת ששת-הימים.
- השפעת תהליכי בנין הכוח.
- השפעת נסיבות הקמתו הייחודיות של הכוח הצבאי בישראל.
- השפעות חברתיות.

ביבליאוגרפיה נבחרת

אבידר, יוסף (1970) בדרך לצה"ל - זכרונות, מערכות, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח, יהדות) E355.092 אבי. בד תשל"ל (452541)

אבירם, ב' (1968) החשיבה הצבאית, מערכות.
אין

אבן, דן (1973) שנות שרות, מלוא, ת"א.
E092 אבן. שנ תשל"ג (130042)

אוסטפלד, זהבה (1994) צבא נולד, מערכות, ת"א.
E355(1) אוס. צב תשנ"ד (240976)

שי/977/סוגיות נבחרות במלחמות ישראל-ערב 5-

איילון, אברהם (1967) מהלכי המלחמה, מערכות
אין

אלון, יגאל (1968) מסד של חול, הקיבוץ המאוחד, ת"א.
E327.53 אלו. מס תש"ך (16669)

בן-גוריון, דוד (1951) על היוזמה בצבא, מערכות, ת"א.
אין

בן-גוריון, דוד (1951) ייחוד וייעוד, מערכות, ת"א.
E355 (1) בן-גור. יח תשל"א (22133)

בן-מאיר, יהודה (1987) קבלת החלטות בסוגיות הביטחון הלאומי היבט ישראלי, אוני ת"א.
שמור מדעי-המדינה לפי בן-מאי. קב (65180)

בן-פורת, יואל (1991) נעילה, עידנים, ת"א.
E990.24 בן-פור. נע תשנ"ב (168518)

בר, ישראל (תשי"ז). במעגל בעיות הביטחון, עם עובד, ת"א.
E355.0335 בר. במע תשי"ז (54524)

בר כוכבא, משה (1989) מרכבות הפלדה, מערכות, ת"א
E358.18 בר-כוכ.מר תשמ"ט (96658)

גולן, אביעזר (1977) אלברט, ת"א.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) (1) E355.092 מנד(גול) תשל"ז (584434)

דרור, יחזקאל (1989) אסטרטגיה רבתי לישראל, אקדמון, ירושלים.
שמור מדעי-המדינה לפי דרו.אס (110199)

הראל, ישראל (1978) אבירי הלב, קרן הצנחנים, ת"א.
אין

הרצוג, חיים (1950) האסטרטגיה של הגישה הבלתי-ישירה במלחמת ישראל, "מערכות", ת"א, ס"ב - ס"ג
אין

הרצוג, חיים (1975) מלחמת יום הדין, עידנים, ת"א.
E990.24 הרצ.מל תשל"ה (102199)

ולד, עמנואל (1987) קללת הכלים השבורים, שוקן, ת"א.
E355.03 ולד.קל תשמ"ז (62451)

חשביה, אריה (1974) מלחמת יום הכיפורים, זמורה, ת"א.
E990.24 חשב.מל תשל"ד (403297)

לויטה, אריאל (1988) הדוקטרינה הצבאית של ישראל; הגנה והתקפה, אוני ת"א, ת"א.
שמור מדעי המדינה לפי לוי.דו (97308)

שפירא, אניטה (1992) חרב היונה, עם עובד, ת"א.
שמור מדעי-המדינה לפי שפי.חר (201867)

Luttwak, E. & D. Horowitz (1975), The Israeli Army, Allen Lane London.
E355(1) LUT I (199030)

כיווני התפתחות אפשריים של האסטרטגיה הצבאית

- השפעת שינויים טכנולוגיים על האסטרטגיה.
- מצבא מליציוני לצבא מקצועי.

ביבליאוגרפיה נבחרת:

דרור, יחזקאל (1989) לבנות מדינה, אקדמון, ירושלים.
שמור מדעי-המדינה לפי דרור תז (120204)

הנדל, מיכאל (1988) קלאוזביץ במבחן התמורות הטכנולוגיות, מערכות, ת"א.
שמור מדעי-המדינה לפי קלאוזביץ (70914)

וילנאי, מתן (1989) 'פניו של שק"ע', סקירה חודשית, 12/36.
כתב עת באולם 4

זכאי, דן (1989) "מנהיגות צבאית בעידן טכנולוגיית המחר". סקירה חודשית, 12/36.
כתב עת באולם 4

Van Creveld, M. (1991), The transformation of war, The Free Press, New York.
355.020904 VAN-CRE t (514961)